

Torpvandring på Larum 12 maj 2002

LARUMSBY delades första gången vid storskiftet 1776 i fyra delar, mellan Rusthållarna Johan Hinric De Trij, Jahe De Trij, Enkan Maria Catarina Cant och Nils Olofsson. Två åkrar omnämndes då, nämligen Sjögårdet och Storgärdet samt ängarna Hästängen, Kalfängen och Sjöängen. Vid laga skiftet som skedde 1868-70, skiftades byn i fem gårdar, varav tre flyttades ut från byn. De fem ägarna var August Carlsson, Carl Adam Nilsson, Anders Gustaf Nilsson, Karl Johan Carlsson och Gustaf Johansson. I samband med skiftet försvann en del av torpen genom att de kom på annans mark. Sjöänkningar har skett, dels på 1860-talet och dels 1912 varvid tillkommit en del s k landvinningar.

SJÖÄNDA var soldattorp till Larums Rote nr 51. Första Ryttaren vid indelningsverkets bildande 1684 hette Lars Karlsson. Han efterträddes av sju andra ryttare. Från 1791 kallas soldaten Lifgrenadjär och tillhör fotfolket. Den första hette Carl Lagergren, sedan Petter Lagerman (- 1809) Petter Larm (1810-18) Petter Heros (1818-28) Carl Öster (1828-50) Johan Magnus Lieber (1851-83). Den sista Lifgrenadjären var Frans Alfred Lund som avgick 1901. Nuvarande källarbod har tidigare varit bostad och ladugården finns kvar sedan knektarnas tid.

STORA WESSTOMTA var garveri och hit kom 1851 från Gusum Garfvaren Fredrik Mårten Wessman, därav namnet Wesstomta. År 1864 kom dennes måg, Garfvaren Johan Magnus Jonsson hit från Gärdserum. 1872 köptes det av Garfvaren Enoc Dahlén från Söderköping. Till garveriet köptes hackad bark som här krossades med barkkvarn, driven med tröskverksvandring och häst. 4-5 stora saltkar har funnits i sjökanten. Rester av dessa och av barken finns ännu kvar.

SJÖSTRANDEN fanns troligen på samma plats före Stora Wesstomta eftersom det försvann ur husförhörslängderna 1850. Hit kom redan 1824 Garfvaren Carl Otto Falck och 1827-30 Otto Falck (möjligen en son)

LILLA WESSTOMTA var limkokeri och byggt på Sjöändemark. Före Garfvaren Fredrik Mårten Wessman kom hit 1875 från Stora Wesstomta.

KATRINEBERG När knekten Joh. Magnus Lieber på Larums rote tog avsked från krigarlivet, flyttade han bara några 100-tal meter och byggde Katrineberg även det på Sjöändemark och döpt efter hustrun Katarina. Här bodde senare den siste knekten i Sjöända Frans Alfred Lund med sin hustru Axelina.

CARLSTORP Även hit flyttade en av knektarna i Sjöända nämligen Carl Öster år 1851. Han dog 1865.

ÖNDAL har varit ett torp med lagården belägen ungefär där nuvarande uthus ligger. Ett äldre bostadshus var uppfört omkring 1880. Torparen Johan Teodor Högström kom hit 1878 och reste till Nord-Amerika 1888 dit han hämtade sin familj 1892.

GRÖNSTORP är omtalat 1814 men fanns troligen tidigare. Då kom Lars Botvidsson och hans hustru Sara Greta Ericsson hit. Sist är Arbetaren Adolf Renhorn omnämnd och han flyttade 1838. Huset låg troligen på det som idag brukas som åker, varför grundstenarna ej går att hitta. Huset finns med på laga skifteskartan 1870 men är borta ut församlingsboken 1845. Stenxor har upphittats på gården.

SOLBERGET Torparen Anders Hjort kom tillsammans med sin hustru Stina Lovisa hit från Krasbäcken 1819 och flyttade 1823. Enkan Sara Eriksson bodde också här med sina barn från 1821 till 1826 då hon flyttade till Grönstorp. Torpet fanns med på karta 1811 men är borta ur församlingsboken 1826.

ISDAL eller ISEDAL som det senare kallas, hör till Bjärkebo by. Här bodde Anders Carlsson och Anna Stina Gudmundsdotter med två döttrar som föddes på 1780-talet. Siste inneboende Torparen Johan Viktor Jansson flyttade 1873 till Vårstad, Solvestad. Stugan flyttades senare och byggdes upp på Fäntorpet.

BJERKEBOTORP hör också till Bjerkebo by och är troligen byggt i mitten av 1860-talet, då Carl Elias Hallberg bodde här med hustru och barn. Siste brukaren var Viktor Nybergs far. Revs på 1920-talet. En del av grunden finns kvar.

MÅLBÄCK hör även det till Bjerkebo by och byggdes omkring 1847. Hit kom då Torparen Sven Persson med familj. Målbäck hör nu till Larum och siste året-runt-boende där var Linnea och Emil Andersson.

BÄCKTORP är byggt före 1842 då Torparen Petter Hedman kom hit med hustrun Maja Lena, som dock dog redan 1843. Sist här var Arbetaren Carl Otto Jönsson med familj, som 1877 flyttade till Röhäll.

NYBÄCK Hit flyttade 1834 Torparen Anders Hansson med sin hustru Maja Lena. Den sist boende var Arbetaren Sven Olofsson som flyttade till Norrängslund ca 1874. Nybäck revs i samband med laga skiftet då det kom på annans mark.

NORRÄNGSLUND Från Solfvestad kom Arbetaren Jonas August Larsson med familj hit år 1871. En familj som bodde här från 1878 flyttade till Nord-Amerika men lämnade en dotter kvar i Hannäs, vilken sedan bodde i Gärdsnäs. Borta ur församlingsboken 1929. Grund finns kvar och rivet virke gick till nämndemansgården i Larums by.

STENSÄTTRA Hit kom från Krasbäcken, där han varit Torpare, backstugusittaren Anders Svensson och hans hustru Stina Cajsa Persdotter. Stugan hade jordgolv. Revs på 1920-talet efter att ha varit obebodd sedan 1916. Virket användes till att bygga svinhus framme vid gården.

JONSBO är enligt uppgift byggt av Jon Wax omkring 1850. Till Jonsbo kom 1856 från Fäntorpet Arbetaren Jonas Larsson med familj. Mellan huset och landsvägen har funnits en smedja.

KRASBÄCKEN Torpet låg något söder om nuvarande hus. Där omnämnes först Nils Jonsson och Catharina Månsdotter och deras son Jonas född 1773. Många har sedan bott här och den sista var troligen Arbetaren Gustaf Anton Andersson med sin familj. I samband med laga skiftet 1868 byggdes det nuvarande Krasbäcken vilket då kallades Lilla Larum och bestod av 1/36 mantal. 1868 kom Torparen Gustaf Johansson hit och efterträddes 1890 av sin son Karl Johan Gustafsson. Dennes dotter Anna flyttade senare till Bökevara i Småland. 1918 köptes stället till Larum.

BETLEHEM Hit kom från Larum 1886 Karl Johan Andersson och hans hustru Carolina Charlotta Svensdotter med barnen Karl August, som senare flyttade till Amerika och dottern Ester som tillsammans med Adolf Karlsson övertog torpet. Stenxor har upphittats på gården.

GAMLA SOCKENMAGASINET låg i Larum och förflyttades till Fredriksberg (ev 1893) där det revs 1910 och användes till byggande av ålderdomshem.

Kyrko- och kommunalkassan utgjordes vid denna tid av gemensamt sockenmagasin, dit skatter fick betalas In Natura och var samtidigt en reserv vid svält och missväxt.

ALUNDSBORG Här låg i början av 1900-talet Larumssågen, som efter dåtida mått var ganska stor, bestående av 2 ramar och 2 ångmaskiner. Hit fraktades timmer bl a sjövägen från Röhäll. Troligen var ett 30-tal man anställda. Huset, vars grund finns kvar vid vägen, byggdes för sågarbasens räkning. Stallet låg mitt i backen på motsatta sidan av vägen och kasernen mittemot stallet.

LÖFSTABERG Från "obestämd ort" kom Sotaren Anders Johan Magnus Roth Johansson hit 1888. Han var ej konfirmerad då han "rymt från konfirmandundervisningen". Huset byggdes omkring 1850.

SUNDSHILL Från Carlstorp kom Garfverigesällen Karl Anton Pihl 1892 och byggde troligen då huset. Här bodde också från 1893 Skomakare Otto Leonard Ringholm, som kom från Västra Husby och Pigan Kristina Sofia Hansdotter från Östra Ryd.